

دانشگاه قم
دانشکده آموزش‌های الکترونیکی
پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی

عنوان:

بررسی تطبیقی شوراهای حل اختلاف با نهادهای حقوقی مشابه در حقوق انگلیس

استاد راهنما:

دکتر مصطفی فضائلی

استاد مشاور:

دکتر مهدی حسن‌زاده

نگارش:

امین عبدالهی

شهریور ۱۳۹۰

شأننا

تقدیم به:

پدر بزرگواری که دستان زحمت کشش را می بوسم،
مادر مهربانم که گوهره وجودش را می ستایم.

و

به همسر گرامی ام که قدردان محبت هایم هستم.

تقدیر و تشکر:

«من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق»

بی شک هر تحقیق مستلزم یاری افرادی به محقق است و اتمام این کار جز با یاری گرفتن از دیگران ممکن نیست یا به تعبیر بهتر دشوار است. لذا بر خود لازم می دانم از کلیه کسانی که در این راه بنده را یاری نموده اند تشکر و قدردانی نمایم. از اساتید ارجمند آقایان دکتر فضائی و دکتر حسن زاده که به ترتیب راهنمایی و مشاوره این پایان نامه را برعهده داشتند کمال تشکر را دارم. همچنین از تمامی اساتید در سطوح مختلف تحصیل و از پدر زحمت کش و مادر گرامی ام که در طول تحصیل مشوق اینجانب بوده اند و همسر عزیز و خواهر مهربان که در کلیه مراحل این پایان نامه مرا یاری نمودند مراتب سپاسگزاری ام را اعلام می نمایم.

چکیده:

قانون گذار ایران شورای حل اختلاف را با وضع ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه تأسیس نمود و در سال ۱۳۸۷ قانون شوراهای حل اختلاف از تصویب مجلس گذشت. با توجه به این که فلسفه تشکیل این نهاد کاهش اطاله دادرسی و هزینه و کاستن از تراکم پرونده‌ها در دادگستری و مهم‌تر از همه ایجاد صلح و سازش بین طرفین مرافعه می‌باشد لذا با مطالعه در حقوق انگلستان نهادهایی مشابه شوراهای حل اختلاف می‌یابیم که این نهادها دادگاه‌های صلح و دادگاه‌های بخش هستند و از لحاظ ساختار و صلاحیت و نحوه رسیدگی شباهت‌هایی با شورای حل اختلاف دارند که البته وجود تفاوت نیز بین آنها اجتناب ناپذیر است. به طور مثال از لحاظ ساختاری اعضای شورا از طریق مشورت با مسئولین محلی و نیز از طریق آگهی انتخاب می‌شوند ولی قضات دادگاه‌های بخش انتصابی هستند و قضات دادگاه‌های صلح از طریق آگهی انتخاب می‌شوند و ... در تحقیق حاضر این شباهت‌ها و تفاوت‌ها را بررسی خواهیم نمود. هر چند که بررسی تطبیقی شورای حل اختلاف با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس چنین اقتضا می‌کرد که روش تحقیق به صورت توصیفی و تحلیلی بوده که عمدتاً بر داده‌های کتابخانه‌ای استوار باشد اما مراجعه مستقیم و مشاهدات عینی محقق از عملکرد و رویه شعب شوراها به نتیجه نهایی این تحقیق کمک شایانی نمود. حال این پرسش مطرح است که شوراهای حل اختلاف تا چه اندازه از تجارب نهادهای مشابه در کشورهای پیشرفته بهره برده و ظرفیت‌هایی باقیمانده قابل بهره برداری در این زمینه کدام است؟ تحقیق حاضر در صدد بررسی تطبیقی بین نهاد شورای حل اختلاف در حقوق ایران با نهادهای مشابه در کامن‌لا برآمده تا در راستای عملی و اجرایی کردن بهتر این نهاد گام‌های جدیدی بردارد.

کلیدواژه‌ها: شورای حل اختلاف، دادگاه صلح، دادگاه بخش، سازش، میانجیگری،

قاضی تحکیم، داوری.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	الف: معرفی موضوع
۲	ب: پیشینه مطالعاتی
۳	ج: ضرورت و اهداف تحقیق
۴	د: سؤالات پژوهش
۴	و: فرضیه‌ها
۵	هـ: روش تحقیق
۵	ی: ساختار پژوهش

فصل اول:

کلیات

۸	مبحث اول: مفهوم شناسی
۸	گفتار اول: شورای حل اختلاف
۱۰	گفتار دوم: نهادهای مشابه شوراهای حل اختلاف در حقوق انگلیس
۱۰	الف: دادگاه‌های بخش
۱۱	ب: دادگاه‌های صلح
۱۱	گفتار سوم: سایر واژه‌های مرتبط
۱۱	الف: سازش
۱۱	ب: میانجیگری
۱۲	ج: قاضی تحکیم
۱۲	د: داوری
۱۲	هـ: حل
۱۲	و: اختلاف

- مبحث دوم: پیشینه و سیر تحول شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در سایر کشورها.. ۱۳
- گفتار اول: ایران قبل از انقلاب اسلامی..... ۱۳
- گفتار دوم: ایران بعد از انقلاب..... ۱۶
- الف - قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی ۱۷
- ب- قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب ۱۷
- ج - قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی ۱۸
- د - ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه و آیین‌نامه اجرایی آن ۱۹
- هـ - قانون شوراهای حل اختلاف ۲۰
- گفتار سوم: انواع نهادهای سازش در نظام حقوقی کشورها ۲۱
- الف: نظام کامن‌لا ۲۲
- ۱- انگلستان ۲۳
- ۱-۱- دادگاه‌های حقوقی ۲۴
- ۲-۱- دادگاه‌های جزایی ۲۵
- ۲- آمریکا ۲۵
- ۳- هند ۲۶
- ب: نظام رومی - ژرمنی ۲۶
- ۱- فرانسه ۲۶
- ۲- آلمان ۲۷
- ج: کشورهای سوسیالیستی ۲۸
- ۱- جماهیر شوروی سابق ۲۸
- ۲- چین ۲۸
- مبحث سوم: فلسفه و ماهیت شوراهای حل اختلاف ۳۰
- گفتار اول: فلسفه تشکیل شوراهای حل اختلاف ۳۰
- گفتار دوم: ماهیت شورای حل اختلاف ۳۲

فصل دوم

ساختار و صلاحیت شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس و مقایسه آنها

- مبحث اول: ساختار شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس ۳۶
- گفتار اول: ساختار شوراهای حل اختلاف ۳۶
- الف: ترکیب و چگونگی انتخاب اعضای شورای حل اختلاف ۳۷
- ب: شرایط عضویت در شورای حل اختلاف ۳۹
- گفتار دوم: ساختار و نحوه انتخاب قضات دادگاه‌های بخش در انگلستان ۴۱
- الف: ساختار دادگاه بخش ۴۱
- ب: نحوه انتخاب قضات دادگاه‌های بخش ۴۲
- گفتار سوم: ساختار دادگاه‌های صلح ۴۲
- الف: قاضی صلح عام یا افتخاری (غیرمتخصص) ۴۳
- ب: قاضی صلح حقوق بگیر (حرفه‌ای) ۴۴
- ج: منشی دادگاه صلح ۴۵
- د: نحوه انتخاب قضات دادگاه‌های صلح ۴۶
- گفتار چهارم: مقایسه ساختار شوراهای حل اختلاف با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس ۴۷
- الف: مقایسه ساختار شوراهای حل اختلاف با ساختار دادگاه‌های بخش ۴۸
- ۱- شباهت ۴۸
- ۲- تفاوت ۴۸
- ب: مقایسه ساختار شوراهای حل اختلاف با ساختار دادگاه‌های صلح ۵۰
- ۱- شباهت ۵۰
- ۲- تفاوت ۵۱
- مبحث دوم: صلاحیت شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس ۵۳
- گفتار اول: صلاحیت شوراهای حل اختلاف ۵۳
- الف - امور مدنی ۵۳
- ب: امور کیفری ۵۷

- ج: صلاحیت سازشی شوراهای حل اختلاف ۵۸
- گفتار دوم: صلاحیت دادگاه‌های بخش ۶۱
- گفتار سوم: صلاحیت دادگاه‌های صلح ۶۲
- الف: دادگاه صلح به عنوان دادگاه رسیدگی کننده ۶۳
- ب: دادگاه صلح به عنوان دادگاه تحقیقات مقدماتی ۶۷
- ج: دادگاه صلح به عنوان مرجع اداری ۶۸
- گفتار چهارم: مقایسه صلاحیت شوراهای حل اختلاف با صلاحیت نهادهای مشابه در حقوق انگلیس ۶۸
- الف: مقایسه صلاحیت شوراهای حل اختلاف با صلاحیت دادگاه‌های بخش ۶۸
- ۱- شباهت ۶۹
- ۲- تفاوت ۶۹
- ب: مقایسه صلاحیت شوراهای حل اختلاف با صلاحیت دادگاه‌های صلح ۷۰
- ۱- شباهت ۷۰
- ۲- تفاوت ۷۱

فصل سوم

آیین دادرسی شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس و مقایسه آنها

- مبحث اول: آیین دادرسی در شوراهای حل اختلاف ۷۴
- گفتار اول: نحوه شکایت و طرح دعوا در شوراهای حل اختلاف و جریان رسیدگی ۷۴
- گفتار دوم: نحوه اعتراض به آرای شوراهای حل اختلاف ۷۷
- الف: اعتراض به آرای غیابی ۷۷
- ب: اعتراض به آرای حضوری ۷۸
- گفتار سوم: اجرای احکام شوراهای حل اختلاف ۸۰
- الف - اجرای احکام مدنی ۸۰
- ب: اجرای احکام کیفری ۸۲
- مبحث دوم: ۸۳

۸۳ آئین دادرسی در دادگاه‌های بخش
۸۳ گفتار اول: نحوه طرح دعوا و جریان رسیدگی
۸۵ الف: دعوای عادی
۸۷ ب: دعوای غیابی
۸۹ ج: بررسی قبل از محاکمه
۸۹ گفتار دوم: اعتراض به آرای دادگاه‌های بخش
۹۰ گفتار سوم: اجرای احکام دادگاه‌های بخش
۹۱ الف - اجرای احکام در خصوص پول
۹۳ ب - اجرای سایر احکام
۹۵ مبحث سوم: آیین دادرسی در دادگاه‌های صلح
۹۵ گفتار اول: نحوه طرح شکایت و جریان رسیدگی
۹۵ الف: پیگیری از طریق حضاریه
۹۷ ب: پیگیری از طریق بازداشت
۹۸ گفتار دوم: اعتراض به آرای دادگاه‌های صلح
 مبحث چهارم: مقایسه آیین دادرسی در شوراهای حل اختلاف با آیین دادرسی در نهادهای
۱۰۰ مشابه در انگلیس
۱۰۰ گفتار اول: مقایسه آیین دادرسی در شوراهای حل اختلاف با آیین دادرسی دادگاه‌های بخش
۱۰۰ ۱- شباهت
۱۰۲ ۲- تفاوت
۱۰۴ گفتار دوم: مقایسه آیین دادرسی در شوراهای حل اختلاف با آیین دادرسی دادگاه‌های صلح
۱۰۴ ۱- شباهت
۱۰۵ ۲- تفاوت
۱۰۶ نتیجه‌گیری
۱۰۹ پیشنهاد
۱۱۱ فهرست منابع و مآخذ

۱۱۱	الف) کتاب‌های فارسی
۱۱۲	ب) مقالات
۱۱۳	ج) پایان‌نامه‌ها
۱۱۴	د) جزوه‌ها
۱۱۴	ه) کتاب‌های لاتین
	چکیده انگلیسی

مقدمه

الف: معرفی موضوع

نهادهای مردمی حل و فصل دعاوی و فصل خصومت از طریق سنتی و کدخدامنشی سالیان سال، ابزاری جهت نظم و نسق دادن به جامعه انسانی و ایجاد نظم اجتماعی و برقراری صلح و آرامش بود. به عبارتی قبل از تشکیل «دولت و حکومت» این نهادها پا به عرصه وجود گذاشتند. افرادی از میان مردم حل و فصل اختلافات مردم را به صورت کدخدامنشی و سازش بر عهده داشتند تا به دلیل نبود دولت متمرکز نظم را در جامعه تأمین نمایند تا هر کسی قاضی اعمال خود نشود. مردم نیز خود را مقید به مراجعه به این اشخاص می‌دانستند و طرفین اختلاف به نظر این اشخاص احترام خاصی قائل بودند. علاوه بر حقوق ایران در نظام حقوقی سایر کشورها نیز نهادهای سازش سابقه دارد و جهت حل و فصل سریع و آسان دعاوی نهادهایی در نظام حقوقی کشورها این امر را عهده‌دار شده‌اند. در نظام قضایی انگلیس و آمریکا به عنوان دو کشور اصلی نظام حقوقی کامن‌لا نهادهای قضاوتی همچون ماجستریته‌ها، دادگاه‌های بخش، قضات صلح وجود دارد که رسیدگی به دعاوی با میزان خواسته کم ارزش و جرایم کم اهمیت را بر عهده دارند و شباهت‌های قابل توجهی با شوراهای حل اختلاف در حقوق ایران دارند و سالانه بیشتر دعاوی و اختلافات را حل و فصل می‌نمایند. استفاده از تجارب موفق نهادهای صلح و سازش در سایر نظام‌های حقوقی و قضایی می‌تواند به افزایش کارایی و میزان موفقیت شوراهای حل اختلاف در نظام قضایی

جمهوری اسلامی ایران کمک کند. اما باید دید انتقال و اجرای تجربیات موجود در سیستم قضایی کشورهای فوق‌الذکر به ویژه نهادهای مذکور، در سیستم شورای حل اختلاف تا چه اندازه مورد توجه قانون‌گذار و دستگاه قضایی جمهوری اسلامی ایران بوده است و شورای حل اختلاف در رویه عملی چه میزان از کارایی لازم برخوردار بوده است.

ب: پیشینه مطالعاتی

در کشور ما به لحاظ جدید التاسیس بودن نهاد شورای حل اختلاف تاکنون تحقیق جامعی در زمینه بررسی تطبیقی این نهاد انجام نشده است و تنها برخی مقالات به صورت نقد، مطالبی را در این خصوص بیان کرده‌اند و چند کتاب و پایان‌نامه به صورت کاربردی نحوه رسیدگی در شوراهای حل اختلاف و قواعد حاکم بر رسیدگی آنرا مورد توجه قرار داده‌اند^۱ و توجه جدی به نقش مهم و اساسی شوراهای حل اختلاف و ضرورت بررسی تطبیقی این نهاد با نهادهای مشابه خارجی خصوصاً در حقوق انگلیس که موضوع تحقیق این پایان‌نامه است و عنداللزوم ارائه پیشنهاد جهت اصلاح ساختار و حدود اختیارات و

^۱ (سیدکرمی، عبدالرحیم. بررسی نقش میانجیگری کیفری و شوراهای حل اختلاف. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: دانشگاه قم دانشکده حقوق، ۱۳۸۴. - جعفری، حیدر. صلاحیت شوراهای حل اختلاف و قواعد حاکم بر رسیدگی آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: دانشگاه قم دانشکده حقوق، ۱۳۸۵. - مرادی، یاسر، "بررسی صلاحیت حقوقی شورای حل اختلاف با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس"، پژوهشی گوا، بهار ۱۳۸۷. - نیکوکار، ابوالفضل. ۳۰۱ نکته از قانون شوراهای حل اختلاف. تهران: نشر جنگل، ۱۳۸۸. - درویش هویدا، یوسف. شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلافات. تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸. - کاشانی، محمود. "بررسی حقوقی لایحه شوراهای حل اختلاف و نهاد قاضی تحکیم"

(<http://hoghough۸۵.blogfa.com/post-۱۲۵۵.aspx>).

صلاحیت این نهاد نشده است. از این رو این مطالعه تطبیقی می‌تواند برای دست‌اندرکاران نهاد شورای حل اختلاف و قانون‌گذار از این جهت مفید واقع شود.

ج: ضرورت و اهداف تحقیق

مطالعه تطبیقی شوراهای حل اختلاف با نهادهای مشابه خارجی به خصوص انگلیس از این جهت ضرورت دارد که با بررسی نقاط قوت و ضعف نهادهای مورد بحث در دو نظام در جهت تأکید بر نقاط قوت جهت رفع نقاط ضعف با بهره‌گیری از تجارب نهادهای مشابه خارجی، قانون‌گذار و دستگاه قضایی را یاری رساند تا قانون‌گذار پی به اشتباهات گذشته و کاستی‌های موجود برده و به تصویب قوانین جدید اهتمام ورزیده یا در اصلاحات یا قانون‌گذاری‌های بعدی اشتباهات گذشته را تکرار ننماید. چون این نهاد در ایران با این شیوه و در قالبی جدید می‌باشد و در حقوق انگلیس این شیوه تجربیات زیادی دارد و با پشت سر گذاشتن فراز و نشیب‌ها به این مرحله رسیده است لذا مطالعه‌ی این نهاد با سیستم حقوقی انگلستان می‌تواند حاوی دست‌آوردهای علمی تازه‌ای باشد که قابل استفاده در سیستم قضایی و نظام حقوقی کشورمان خواهد بود. تا با استفاده از تجربیات حقوق انگلیس نسبت به اصلاح ساختار یا صلاحیت شوراهای حل اختلاف و رفع کاستی‌های موجود و به طور کلی تغییرات مفید در این زمینه از طریق اصلاح قانون مربوطه یا نسخ از طریق تصویب قوانین دیگر اقدام شود.

د: سؤالات پژوهش

این پژوهش در صدد طرح و بررسی و یافتن پاسخ سؤالات ذیل است:

- ۱- موارد تشابه و اختلاف شوراهای حل اختلاف با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس کدام است؟
- ۲- منظور از شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس چیست؟
- ۳- ساختار و صلاحیت شوراهای حل اختلاف چه شباهتها و تفاوتهایی با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس دارد؟
- ۴- آئین دادرسی شوراهای حل اختلاف چه شباهتها و تفاوتهایی با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس دارد؟

و: فرضیه‌ها

- ۱- اجمالا شباهتها و اختلافاتی بین نهاد شورای حل اختلاف با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس وجود دارد که مفصلاً بیان خواهد شد.
- ۲- منظور از شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس اتکاء به حل و فصل دعاوی از طریق غیر دادگستری و نهادهای مردمی است.
- ۳- ساختار و صلاحیت شوراهای حل اختلاف شباهتهایی با ساختار و صلاحیت نهادهای مشابه در حقوق انگلیس و نیز تفاوتهایی دارند از جمله در مورد انتصاب و انتخاب اعضای شورای حل اختلاف و دادگاه‌های صلح و بخش در حقوق انگلیس .
- ۴- در مورد آیین دادرسی شوراهای حل اختلاف در مقایسه با دادگاه‌های صلح و بخش و نیز تفاوتها بیش از شباهتهای موجود است.

ه: روش تحقیق

پاسخ‌گویی به سؤالات پژوهش و بسیاری از مسائل دیگر و کشف صحت و سقم فرضیه‌ها ایجاب می‌کرد که با بهره‌گیری از روش توصیفی و تحلیلی و استفاده از داده‌های کتابخانه‌ای به تجزیه و تحلیل موضوع پرداخته شود. در عین حال نگارنده در حد امکان با مراجعه مستقیم و مشاهدات عینی در شعب شوراهای حل اختلاف سعی نموده است تا از رویه عملی شوراها نیز در جهت تحکیم نتیجه نهایی این تحقیق استفاده نماید. در مطالعات کتابخانه‌ای از منابع داخلی و خارجی و ترجمه‌های موجود (کتب و مقالات داخلی و خارجی در ارتباط با موضوع بحث) و قوانین و مقررات مربوط و سایت‌های اینترنتی استفاده شد و جهت دسترسی به اطلاعات مبسوط به مطالعه جامع و بررسی طی مراحل مختلف تحقیق مبادرت شده است. در ضمن با توجه به جنبه تطبیقی این تحقیق، بررسی‌ها به صورت مقایسه‌ای و به شیوه مزجی انجام گرفته است.

ی: ساختار پژوهش

با توجه به این که در پژوهش حاضر شوراهای حل اختلاف را با دو نهاد دادگاه‌های بخش و صلح در حقوق انگلیس به صورت تطبیقی بررسی می‌نماییم لذا جهت سهولت در دست‌یابی خواننده به اطلاعات مربوط به ساختار و صلاحیت و آیین رسیدگی در نهادهای فوق و نهایتاً سهولت دست‌یابی به مقایسه هر بخش و نتیجه‌گیری انجام شده، مراحل پژوهش در سه فصل به ترتیب ذیل تنظیم گردید:

در ابتدا نظر به این که ورود به هر بحثی مستلزم بررسی کلیات و مفهوم و فلسفه و ماهیت و سیر تحول موضوع مورد بحث است، لذا فصل اول را به کلیات اختصاص دادیم.

در ادامه مباحث با توجه به این که در هر نهاد قضایی ساختار و صلاحیت و آیین رسیدگی مدنظر است و ما بر آنیم که شوراهای حل اختلاف را از این منظر با نهادهای مشابه در حقوق انگلیس مقایسه کنیم و لازمه شناخت هر نهاد قضایی بررسی ساختار و صلاحیت و آیین دادرسی آن است لذا فصل دوم را به بررسی ساختار و صلاحیت شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس پرداخته‌ایم که در دو مبحث این کار انجام شده است. در مبحث اول ساختار و در مبحث دوم صلاحیت این نهادها را بررسی نموده‌ایم.

بررسی آیین دادرسی شوراهای حل اختلاف و نهادهای مشابه در حقوق انگلیس را نیز به فصل سوم موكول کرده و اختصاص داده‌ایم و طی چهار مبحث این کار را انجام داده‌ایم. مبحث اول: آیین دادرسی در شوراهای حل اختلاف؛ مبحث دوم: آیین دادرسی در دادگاه‌های بخش؛ مبحث سوم: آیین دادرسی در دادگاه‌های صلح و مبحث چهارم: مقایسه آیین دادرسی در شورای حل اختلاف با آیین دادرسی در نهادهای مشابه در انگلیس.

نهایتاً آخرین قسمت اختصاص به نتیجه‌گیری و پیشنهاد داده شده و با پاسخ به سؤالات اصلی و فرعی، پیشنهاداتی را به قانون‌گذار و دیگر مراجع سیاست‌گذار در امور شوراهای حل اختلاف جهت انطباق با نهادهای مشابه خارجی با حفظ اسلامی بودن این شوراها و استفاده از تجربیات حقوق انگلیس داده‌ایم.

فصل اول:

کلیات

در هر نگاهشده‌ای می‌بایست جهت ورود به مباحث اصلی بدو از کلیات آغاز کرد تا زمینه علمی لازم جهت ورود به مباحث اصلی فراهم گردد از این رو این فصل همان طور که از عنوان آن پیداست شامل مطالب و اطلاعات کلی و به عبارتی پیش زمینه هر نگاهشده یا تحقیق علمی است. ما نیز به تبع این شیوه دیرینه در نگارش این تحقیق علمی ابتدا به بررسی مقدمات علمی موضوع پرداختیم و در آن مفهوم واژه‌های کلیدی، فلسفه و ماهیت، پیشینه و سیر تحولی شوراهای حل اختلاف و انواع نهادهای سازش در نظام حقوقی کشورها را به ترتیب ذیل مورد بررسی قرار خواهیم داد.

مبحث اول:

مفهوم شناسی

لازمه ورود به مباحث اصلی شناخت مفهوم واژگان کلیدی و مرتبط با پژوهش است و بدون این امر خواننده در تشخیص و برداشت از پژوهش با مشکل مواجه خواهد شد. لذا در این مبحث به تحلیل عناصر مفهومی موضوع پژوهش پرداخته خواهد شد.

گفتار اول: شورای حل اختلاف

مفهوم شورای حل اختلاف را می‌توان ترکیبی از مفاهیم لغوی اجزای آن دانست که با جمع آنها تا حدودی مفهوم حقوقی خاصی بر آن بار می‌شود.

تساور و مشورت و مشاورت به معنای به دست آوردن رأی و نظر از طریق مراجعه برخی به برخی دیگر است و از عبارت «شرت العسل» یعنی عسل را از موضع آن استخراج کردیم آمده است و این نزدیک‌ترین تعبیر به مفهوم شورا است از این جهت که در بردارنده معنای بدست آوردن یا بیرون کشیدن رأی و نظر است همان‌گونه که عسل از درون لانه زنبور بیرون کشیده می‌شود. واژه شورا نیز به کرات در قرآن ذکر شده است در مورد اول در آیه «وَ الْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ... وَ تَشَاوِرَ فَلَاحِ جَنَاحِ عَلَيْهِمَا» (آیه ۲۳۳ سوره بقره) این آیه به ما رهنمود می‌دهند، ما که در شیر دادن به بچه که مربوط به کوچکترین واحد جامعه یعنی خانواده است مشورت می‌کنیم اکنون چه رسد به مشورت درباره سرنوشت مسائل بزرگتر.^۱

از جمع معنای لغوی می‌توان چنین گفت که شورای حل اختلاف هیأتی است که صلاحیت مشورت داشته و پس از مشورت نزاع و مشکل فی مابین افراد دفع و حل خواهد شد.^۲ البته با توجه به عنوان این شورا آنچه در ابتدا متبادر به ذهن می‌شود این است که این شورا صلاحیت قضایی و تصمیم‌گیری نباید داشته باشد حتی اگر از طریق مشاوره با قضایی شورا هم که باشد. ولی قانون‌گذار به شوارهای حل اختلاف صلاحیت تصمیم‌گیری قضایی را نیز اعطا نموده است. پس می‌توان گفت که شورای حل اختلاف نهادی است که

۱. سیدصادق حسینی شیرازی، **شورا در اسلام**، سایت

<http://www.shirazi.ir/librari/showra.htm> - ۱۳۸۹/۵/۲۶ .

۲. یاسر مرادی، "بررسی صلاحیت حقوقی شورای حل اختلاف با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس"، **پژوهشی گواه**، ۲۳، (بهار ۱۳۸۷): ۱۰۵.